

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»**

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 91

**Вінниця,
ТОВ «ТВОРИ»
2019**

УДК 37
ББК 74

П 78 Проблеми освіти: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. – Вип. 91. – 270 с.

Збірник наукових праць, присвячений актуальним проблемам вищої освіти в умовах євроінтеграційних освітніх змін. У збірнику представлено теоретико-методологічні засади формування творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця у закладах вищої освіти; проблеми актуалізації і розвитку духовно-моральної особистості; інноваційні підходи до професійної підготовки компетентних фахівців; напрями вдосконалення змісту та методів підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів на концептуальних засадах «Нової української школи».

Для широкого кола освітян, науковців, усіх, хто цікавиться інноваційними технологіями в освіті.

Збірник входить до Переліку наукових фахових видань України (Наказ МОН від 24.10.2017 № 1413), в яких можуть бути опубліковані результати дисертаційних робіт у галузі педагогіки на здобуття ступенів доктора наук, кандидата наук та доктора філософії.

Головний редактор: Завалевський Ю. І., д-р пед. наук, професор.

Редакційна колегія:

Гончарова Н.О. – канд. пед. наук; Дубасенюк О.А. – д-р пед. наук, професор, почесний академік НАПН України; Євтух М.Б. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ельбрехт О. М. – д-р пед. наук, доцент; Жалдак М. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ївженко Ю. В. – канд. пед. наук (відповідальний секретар); Клокар Н. І. – д-р пед. наук, професор; Кременський Б.Г. – д-р пед. наук, доцент; Луговий В. І. д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Леута О. І. – д-р філос.наук, професор; Ляшенко О. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Олійник В. В. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Польтуржискі Йозеф – доктор хабілітований, доцент, професор Варшавського університету (Полоцьк, Польща); Прокопенко І. Ф. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Радкевич В. О. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Сафонов Ю. М. – д-р екон. наук, професор (заступник головного редактора); Удалова О. Ю. – канд. пед. наук, доцент; Чайковський А. С. – д-р істор. наук, професор.

В і д п о в і д а л ь н і з а в и п у с к: Вознюк О. В., – д-р пед. наук, доцент; Ївженко Ю. В. – канд. пед. наук; Мороз М. О. – канд. пед. наук.

Адреса редколегії: 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36, каб. 319, тел: (044) 248-23-09, E-mail: p_education@ukr.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22200 – 12100ПР від 08 липня 2016 року.

*Рекомендовано до друку Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
(протокол № 3 від 27 березня 2019)*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються.

ISBN 978-617-7742-49-4

© Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти», 2019
© Автори статей

ЗМІСТ

Андрійчук О. І.

Готовність учителів історії до формування складників історичної компетентності учнів (за результатами анкетування вчителів історії)..... 7

Антонова О. Є.

Особливості підготовки креативного фахівця: досвід закладів вищої освіти України..... 11

Бегас Л. Д.

Особливості театралізованої діяльності в загальній та спеціальній педагогіці 16

Бекірова А. Р.

Компетентнісний підхід як методологічна основа формування професійної суб'єктності майбутніх учителів початкових класів 19

Біда Д. Д.

Ресурсний центр «Колосок» як складова STEM-освіти в Україні..... 25

Бондарчук С. Л.

Формування мотиваційної системи активізації креативної діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва 33

Бутенко О. Г., Воєдило О.В.

Модернізація змісту професійної підготовки майбутніх педагогів до гендерного виховання дітей у контексті концепції розвитку педагогічної освіти..... 38

Бянь Лулу

Методичне забезпечення формування культури мовлення студентів з КНР у процесі професійної підготовки 43

Валенкевич О.В.

Методологічні основи музейної педагогіки..... 48

Ващук О. В.

Проблема діагностики потенціалів інтелектуального розвитку особистості та причин дисгармонії розвитку особистості 53

Веремюк Л.Л.

Культуроорієнтовані підходи до викладання іноземної мови у педагогічних ЗВО 59

Вільш Іоланта (Wilsz J.)

Самоуправлінська активність особистості в контексті цінностей її сталих індивідуальних рис (Aktywność samorozwojowa jednostki w kontekście wartości jej stałych indywidualnych cech osobowości) 63

Вітвицька С. С. Професійно-педагогічна спрямованість як необхідний компонент готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в умовах нової української школи ..	67
Власенко О.М. Громадянська компетентність у новій українській школі: дидактичні аспекти формування та розвитку	72
Влодарська-Золя Лілія (Włodarska-Zoła L.) Управління в еволюційному середовищі організації (Zarządzanie w ewoluującym otoczeniu organizacji)	77
Вознюк О. В. Головні аспекти теорії ноосферної освіти	81
Гаврилюк С.М., Дудник Н.А. Створення ситуації творчого успіху як передумови професійного розвитку майбутніх вихователів	87
Герасимчук О.Л., Корбут М. Б. Екологічна стежка як засіб формування екологічної культури особистості	92
Гилярська О. І. Риторична підготовка майбутніх учителів у педагогічних коледжах як педагогічна проблема	96
Гоголь Н. В. Медіаосвітні ресурси як засіб реалізації культурологічного підходу в шкільній літературній освіті	104
Горбенко С. Л., Патрикєєва О. О., Василяшко І. П., Лозова О. В. Організація STEM-навчання у закладах освіти	109
Гордаш А. М. Генералізація арт-парадигм в освітній методології становлення основ художньої майстерності митця	115
Горобець О. В., Горобець С. М. Формування екологічної відповідальності в процесі професійної підготовки економістів	123
Демченко І.І., Білан В. А. (Demchenko I., Bilan V.) Corrective opportunities of the use of art therapy methods in a teacher-defectologist's work	130
Дубасенюк О. А. Методологічні засади наукової діяльності у закладах вищої освіти, реалізовані у наукових працях академіка АМСКП Д. В. Чернілевського	135
Дука Т. М., Підлипняк І. Ю. Особливості розвитку професійного потенціалу майбутнього педагога засобами інноваційних технологій	141

Ельбрехт О.М. Глобалізаційний контекст розвитку шкільної освіти США	146
Євдоченко О. С. Діяльнісний підхід до формування експериментальних умінь як складової професійної компетентності майбутніх хіміків.....	152
Желанова В. В. Логіка формування навичок партнерства у майбутніх педагогів в освітньому середовищі ЗВО	157
Завязун Т. В. Психолого-педагогічний супровід розвитку мовлення дітей дошкільного віку з труднощами комунікації в ігровій діяльності	161
Залевський П. М. Зміст компетентнісної підготовки майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти.....	166
Залізняк А. М. Формування професійної компетентності майбутнього вихователя як запорука його успішної діяльності	170
Зеленюк С. В. Інформаційно-комп'ютерні технології як засіб формування інформаційної культури майбутнього вчителя музики	174
Зелінська І. С. Педагогічні засади впровадження дидактичних ігор на уроках музичного мистецтва в умовах сучасної школи.....	179
Іськова Л. М. Розвиток навичок художньої інтерпретації в процесі вокальної підготовки майбутніх учителів музики.....	183
Іщенко Л. В., Журавко Т. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами збагачення і активізації словника	186
Карнаух Л. П., Авраменко О. О. Теоретичні засади соціального розвитку особистості дошкільника в умовах сучасного суспільства	192
Киливник В. В. Педагогічна модель формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови (англійської) в умовах коледжу	196
Ковальчук В. А. Рівневий аналіз сформованості педагогічно-спеціалізованої компетентності майбутніх учителів в умовах варіативності освітньо-виховних систем	203

Козак Н. Д. Елементи інноватики в розвитку художньої творчості старших дошкільників.....	211
Козаченко Г. В. Змістова структура педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю	215
Козлакова Г. О. Університетська освіта: виклики XXI століття	222
Козловський Ю. М., Козловська І. М. Морально-релігійні аспекти діяльності викладача закладу вищої технічної освіти	229
Колеснікова І. В. Медіакультура сучасного вчителя: від теорії до практики	233
Колісник Л. В. Професійна культура педагога – основа формування педагогічної майстерності студента вищої школи	237
Колонтаєвська С. В. Особливості використання дитячої мультиплікації як засіб виховання основ культури поведінки старших дошкільників	241
Коновальчук І. М. Терміносистема проблеми готовності майбутніх учителів початкових класів до міжособистісної взаємодії з дітьми та батьками в ситуації конфлікту	246
Корольок О. М. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики	251
Кочубей Т. Д. Духовно-творчі вектори виховання особистості в українській народній педагогіці XIX–XX ст.....	256
Погребняк В., Дашковская Е., Солоденко А. Система вищої освіти України: сучасний стан та перспективи розвитку	264

I. Demchenko,

Doctor of Educational Sciences, professor,
 (Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, city of Uman)
 irynadi67@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0003-4302-7564

V. Bilan

PhD, associate professor at Special Education Department
 (Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, city of Uman)
 valentinaandreevna72@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0002-6615-5211

CORRECTIVE OPPORTUNITIES OF THE USE OF ART THERAPY METHODS IN A TEACHER-DEFECTOLOGIST'S WORK

У статті визначено корекційні можливості використання методів арт-терапії в роботі вчителя-дефектолога, обґрунтовано зміст, форми та методи арт-терапевтичної роботи з дітьми, які мають порушення в психофізичному розвитку; доведено, що одним із напрямів в корекційній роботі дефектолога належить арт-терапії, що ґрунтується на розумінні людини як творчої особистості, котра з певних причин обмежена фізичними і психічними порушеннями. Виявлено базові чинники дії методів арт-терапії в гармонізації розвитку особистості дитини з особливими освітніми потребами та процесу їхньої інтеграції у суспільство, які визначаються наступними принципами: системності занять; гуманістичної спрямованості арт-терапевтичного процесу, який визначає необхідність гармонічного сполучення цілей суспільства і особистості, орієнтації арт-терапевтичного процесу на особистісні можливості дитини, її інтереси і потреби; єдності діагностики і корекції, які відображають цілісність процесу надання арт-терапевтичної допомоги у процесі розвитку дитини. Звертається увага на тому, що арт-терапевтична робота будується на основі принципу врахування структури дефекту і потенційних можливостей дитини «зони найближчого розвитку», тобто врахування здібностей дитини, яка має будь-яку структуру дефекту, а у процесі співробітництва з дорослими дитина може освоювати і засвоювати нові засоби дії. Визначено, що на відміну від більшості корекційних методик, арт-терапія використовує «мову» візуальної та пластичної експресії, що особливо актуально в роботі з дітьми, що мають порушення у розвитку і для них невербальна експресія є більш природною, тому мета арт-терапії полягає в корекційній та терапевтичній дії мистецтва на дитину і виявляється в перебудові психотравмуючої ситуації за допомогою музики, живопису, казок, ляльок, драми, виведенні почуттів та переживань через художньо-творчу діяльність.

Ключові слова: учитель-дефектолог, корекційно-педагогічна діяльність, корекція, арт-терапія, види арт-терапії, діти з порушеннями психофізичного розвитку.

Problem solving in general and its connection with important scientific and practical tasks. Reformation of the education in Ukraine is a strategic and nationwide priority of the national policy. They are children with disabilities who need special state attention and support. System of special education includes correction and development, compensatory and corrective work. Today it should be oriented on the society needs to the citizens, and provide the process of formation and development of children with special educational needs according to a definite type of social behavior.

Today the situation in the society shows any physical or intellectual defect in child's development leads to his social deficiency. Its reason we see in the fact the society is not ready to solve problems of children with special needs. It is urgent to underline the children with special needs have physical, psychological and social problems; they are not prepared for real life; have insufficient skill for self-service; have poor control over their behavior; it leads to obstacles into communication with peers. Thus the renewing of emotional contact and the establishment of intimate relationships with children – they all should be vital while working with the children. Here a child should not feel himself as an object of adults' activity. He should be a full doer, partner of the educational process. With this renewing, the aim of systems of special education and special teaching is to create optimal conditions for the children's needs development, realization and their social integration: to form new ways of activities on the base of narrowed sensory, motor, intellectual and language functions, and disharmonic development by means of the maximum use of children's compensatory and corrective possibilities. Corrective teaching should include the normalizing of broken children's contact with the surroundings, social integration and the direction to remove psychogenic defects in children with speech disabilities (speech anxiety, abridged and depressed feeling, focusing on the defect). One of defectologist's corrective work directions is the use of art therapy [1]. The effectiveness of the method is based on a person being understood as a creative personality who depending on definite reasons is limited by physical and psychological defects [2 : 126]. Creative activity stimulates the desire of a child with special needs to develop communication and interpersonal relationships.

Analysis of recent researches and publications of the problem mentioned. The problem of professional training improvement of a teacher-defectologist has been widely investigated and is still being studied in corrective pedagogy. It is the subject of many scholars' research: R. Ahavehan, V. Borodin, I. Bhazhnokov, I. Yeremenko, S. Z Abramna,

V. Kaschenko, I. Kolesnyk, M. Kot, S. Myronova, N. Nazarova, L. Odyuchenko, Y. Pinchuk, L. Rudenko, V. Seliverstov, V. Syniov, Z. Smirnov, O. Cherkasov, A. Shevtsov, M. Sherement, L. Shypitsyn and others. But the question of qualitative teacher training needs improvement of the training. The peculiarity of teacher-defectologist's work shows special requirements for the pedagogical process and its result; their high qualitative levels depend on humane relations being well configured. Thus special attention is to be attracted by art therapy use in corrective and pedagogical work of a defectologist with psychophysical disabilities. In Ukraine the problem of art therapy influence on children is being explored by theoretical and practical scientists (H. Batysheva [1], O. Voznesenska [3], N. Volkova, V. Hazolyshyn, N. Yeschenko, O. Pylypenko [2], N. Poliakova, N. Prostakova, O. Pynchuk, A. Chuprykov, T. Yatsenko and others). Russian searchers A. Kopytin and O. Svystovska have summarized basic principles and working tools of art therapy use with children as a mean of definite personal-oriented qualities and skills development; have introduced the approaches for diagnosing and correcting children and teenagers' emotional disorders.

The aim of the article is to prove the importance of the use of art therapy methods in a teacher-defectologist's work with children who have different types of defects in mental and physical development.

The main material with justification of the received scientific results. The term 'art therapy' has been used in Ukraine recently. To translate from English it means 'a form of expressive therapy that uses art materials, such as paints, chalk and markers'. While plastic arts as means of soul therapy had been known long since the time when the therapeutic method appeared. The best samples of architecture, religious buildings, religious art and sculpture have always been directed to the soul therapy, positive feelings inception, broken impulses and state destruction. Though art therapy as a separate branch of psychology and medical practice appeared at the beginning of the 19th century, the time when French psychiatrist J.-E. Esquirol introduced musical therapy to mental hospitals as experimental treatment[4]. Official introduction of the term 'art therapy' happened in 1938 – British artist A. Hill described his experience in the work with the patients who were ill with tuberculosis. Originally art therapy was emerged in the context of Z. Freud and C. Jung's theoretical ideas. Later it had developed its wide conceptual base including humanistic models of person's development made by C. Rogers and A. Maslow.

According to the ideas of C. Jung, art in general and art therapy particularly release the individualizing process of person's self-development greatly in the basis of mature balance between the unconscious and conscious 'I'. In the sphere of special education the end of the previous century was known as the time of great interest's growth of different countries scientists (the USA, Western and Eastern Europe) to the opportunities of art therapy methods use in the work with children with special educational needs. The aims and directions of art therapy work have been formed by A. Leontiev, L. Vyhotskii, A. Venher, D. Elkonin and O. Karavanova, and are being determined by the principles: the principle of knowledge system; humanistic direction of art therapy process which include the necessity of harmonic enlistment of society aims and a personality, the art therapy process orientation to the personal possibilities of a child, his interests and needs; the principle of diagnostic and correction correlation which show the integrity of art therapy aid in the process of child's development.

The art therapy work is based on the considering principle of structure defects and potential abilities of a child's 'the closest development zone' made by L. Vyhotskii [5]. The principle means child's skills consideration with any defect while in the process of correlation with adults he may explore and absorb new means of actions. In contrast to most corrective methods, art therapy uses the 'language' of visual and plastic expression. It is extremely vital while working with children who have some developmental defects; non-verbal expression is more natural for them. Besides, art therapy aims not only to 'teach' a child a type of art but also performs a therapeutic influence by mean of the art particularly and a process.

It is obvious to underline that today the art therapy is widely used in special medical, mental and social centers, in pre-school and school establishments for children with special educational needs etc. Its wide use is reasoned by its functions: diagnostic, corrective, developmental, educational, rehabilitative, educative, mental and remedial, social etc. The aim of art therapy combines corrective and remedial influence on a child, and is shown in the renovation of a psycho traumatic situation with the help of music, painting, fairy tales, dolls, drama, emotional withdrawal via art and creative activities.

Art therapy is known to perfectly fit the work with children having any defect (in speech, behavior, emotions, family, school etc). Here the connection of art therapy with corrective and developmental teaching is valid because it is directed to correct child's defects while developing and revealing its potential abilities [6]. In teaching and educating children with special educational needs art therapy includes several types: musical therapy, isotherapy, fairytale therapy, doll therapy, drama therapy. Though there is no distinct definition for doll therapy, different authors refer it to art therapy (H. Densva, L. Lybidieva), or game therapy (A. Tascheva, S. Hrydieva), or separate it (A. Tataryntseva). In his work M. Hernier has developed the use of puppet theatre as a method of art therapy to work with children's emotional disorders. He insisted on the tools to include diagnostic and remedial aspects of theater art use since its opportunities are aimed on the process of socialization, self-expression and working out of emotional conflicts due to making dolls, theater shows or define stage actions in the play. Particularly, the scientist considers doll therapy as a method of art therapy; it is better to be used in group therapy because it is 'a safe communication channel with surrounding people' for a child. It helps him 'to express ideas and emotions fluently and anonymously 'hiding behind the doll'.

Child's world is the world of act and activity, and with the help of doll therapy there appears an opportunity to enter the world. It is necessary to submit the correct choice of toys and dolls has a vital meaning: they may be common dolls, toys or dollhouses which describe child's family members. They help children to express their feelings. When children

play scenes with dolls we may watch the family relationships: rivalry or debates among siblings, care of family members about each other etc. A child performs it having no responsibility for his words, 'for revealing negative feelings for parents, brothers or sisters'. On psychological level dolls help to form and correct personally oriented development saving the child from stress or phobia.

Art therapy may be used as a separate form of treatment for neuro psychic disorders or to be supplemental for basic therapy. It is an inalienable element for development of children with special needs; it is also a mean for children's development. One of art therapy types is a game therapy. It is known to be a mental and corrective use of games which make a big impact on personal development; create close relationships among the participants, help to release tension, increase self-appraisal, and believe in oneself in different communicative situations because in the game process the danger of social and significant consequences is destroyed. Game as an aesthetic mean of defectologist's corrective and pedagogical work, may activate personal emotional funds. Moreover, it releases pupils' obtained knowledge, abilities and skills; the problem of pupils' group inhomogeneity is also vanished due to different roles and considering personal peculiarities of every student (shame, reserve, diffidence, passivity etc.). Conditionality of game situation helps to reduce mental tension of educational process participants, increase their emotional rapport: 'having hid' behind the role a shy person feels relief. It is the remedial effect that gives the method positive. For communicative form and aesthetic way of world perception, game is close to art [7].

Isotherapy is a therapy by means of fine arts, first of all – by drawing that helps to feel, understand oneself, express opinions and feelings fluently. It reflects the present and helps to model the future; positively influence the correlation of abstract and logical, associative and figurative thinking, develop mental processes (eyesight, attention, memory, imagination, motion activity, speech).

On the present level of development isotherapy is being used for mental and pedagogical correction of children and teenagers' state with neurotic and psychosomatic destructions, children who have difficulties in studying and social adaptation, conditions of inwardly family conflicts. Fine art is a game of color, form, motion and dynamics. It helps person to feel and understand oneself, fluently express his opinions, emotions and feelings, dreams and hopes; be himself; get rid of negative feelings of the past. It is not only the reflection of the surrounding and social reality in patient's consciousness but its modeling, the reflection of attitude to it.

Isotherapy doesn't require art skills or abilities, thus every child can take part in the process. Drawings and wares reflect children's thoughts and mood; help to diagnose mental disorders (neuroses, stress). On the lesson a child may easily show his fantasy and imagination. The use of improvised material (clay, gouache, threads, macaroni, stones and sand) develops finger motility. That is why art as a corrective and pedagogical tool in the work of a defectologist, plays a vital role. According to Y. Boriev it is the art that makes a personality definitely humane directly influencing his individual and secret sensation of the world. During the first baby's years it contributes to the development of sensorimotor coordination, the capture of forms, the development of interhemispheric correlation; forms visual objects. It happens because associative and figurative thinking is being coordinated. It is connected with the right hemispheric work, while the appeared abstract and logical is managed by the left hemisphere of the brain (V. Mukhina, D. Uznadze).

Childhood is a period of intense physiological and mental functions formation. 'A child apprehends by means of forms, paints, sounds and feelings', K. Ushynskiy said. He called adults for basing on these peculiarities of children's thinking. It is proved that every person, a child in particular, may percept or repel one or another color. N. Pohosova basing on the observation on children found what color they preferred. It has been explored an excited and hyperactive child always wears pretty blue robe with a silver tape. It may prove that unconsciously a child aspires to calm and rest. Slow and diffident children like playing in a 'red room': one may suppose that the vibration of red color bring them life strength, activity and belief in themselves. In general while working with colors vulnerable undecided and shy children get confidence and courage; too active - get slow.

Game forms of art are different by their diversity. Writing poems, sound, syllable or word games help children to develop their imagination, feel the spirituality of a thought intuitively. Music is understood as a game, soul leisure. Music therapy may be effective to make profitable psychological conditions for creative children's qualitative development. Besides, it is a corrective method of functional motion, psychogenic or social disorders as with specific forms tools it influences people with social, mental and somatic defects; is a source of activating creativeness and social stimulation that effects children's emotional and strong-willed sphere positively [1 : 135]. The use of music helps to reduce the intensity of emotional reactions, restrain in particular. Having impact on psycho emotional state of a person, music develops some hormonal and biochemical changes in an organism; positively influence the intensity of metabolism. Positive emotions that appear while music is sounding provoke child's intellectual activity [1 : 167], shy children appear with better sociability, the skills of communication are being formed, and amiable connection with peers shows up. Shy children in the adoptive period obtain confidence. To show the truth, correlation to art works and art activity promote the formation of knowledge, ideas and valuable thoughts; provoke positive mental conditions, emotions, mood, and aesthetic pleasure; help to speak fluently. According to the effect in corrective, psychological and pedagogical theory and practice the aesthetic and remedial direction has been appeared and is still developing. The works of A. Avramenko [8], O. Soroka [6], O. Fedii [9; 10] and other scientists prove the fact mentioned.

O. Fedii says aesthetic therapy is an integrated notion including two elements: aesthetic (from Greek *aisthetikos* - sensitive) and therapy (from Greek *rherapeia* - treatment). 'It is peculiar pedagogical 'treatment' of a human soul with the help of different means of the influence on emotional and sensitive individual's sphere (game, communication, nature, motion, folklore etc.); it means psychological discomfort removal and creation of the conditions on person's creative realization' [9 : 236]. Thus, in the art there are musical (music, vocal and sound therapy), fine art tools (art

6. Soroka O. V. Artterapiia v sotsialnii sferi : [kurs leksii] (Art Therapy in the Social Sphere: [course of lectures]) / O. V. Soroka. – Ternopil, TNPU, 2008. – 86 с.
7. Praktikum po art-terapii (Workshop on Art Therapy) / [pod red. A. I. Kopyitina]. – SPb.: Piter, 2000. – 448 p.
8. Avramenko M. L. Metodichni rekomendatsii z vykorystannia metodiv art-terapii v rehabilitatsii liudei z problemamy psyhichnoho zdorovia (Methodical Recommendations on the Use of Art Therapy Methods in Rehabilitation of People with Mental Health Problems) / M.L. Avramenko. – K.: All-Ukrainian Center for the Professional Rehabilitation of the Disabled, 2008. – 55 p.
9. Fedii O. A. Estetoterapiia : [navchalnyi posibnyk] (Aesthetic Therapy: [tutorial]) / O. A. Fedii. – K. : Tsentri uchbovoi literatury, 2007. – 256 p.
10. Fedii O. A. Pryrodni zasoby estetoterapii u profesiinii diialnosti suchasnoho vchytelia (Tools of Natural Aesthetic Therapy in the Professional Activity of a Modern Teacher) / O. A. Fedii // Pedahohichni nauky. Profilna osvita: Zbirnyk naukovykh prats (Pedagogical sciences. Professional education: Collection of scientific works). – Sumy: Vydavnytstvo Sum DPU im. A. S. Makarenka, 2009. – Ch. 1. – S. 256–265.

Демченко И. И., Билан В.А. Коррекционные возможности использования методов арт-терапии в работе учителя-дефектолога

В статье определены коррекционные возможности использования методов арт-терапии в работе учителя-дефектолога, обосновано содержание, формы и методы арт-терапевтической работы с детьми, которые имеют нарушения в психофизическом развитии; доказано, что одним из направлений в коррекционной работе дефектолога принадлежит арт-терапии, основанной на понимании человека как творческой личности, которая по определенным причинам ограничена физическими и психическими нарушениями.

Выявлены базовые факторы воздействия методов арт-терапии в гармонизации развития личности ребенка с особыми образовательными потребностями и процесса их интеграции в общество, которые определяются следующими принципами: системности занятий; гуманистической направленности арт-терапевтического процесса, который определяет необходимость гармоничного сочетания целей общества и личности, ориентации арт-терапевтического процесса на личностные возможности ребенка, его интересы и потребности; единства диагностики и коррекции, которые отражают целостность процесса оказания арт-терапевтической помощи в процессе развития ребенка. Обращается внимание на том, что арт-терапевтическая работа строится на основе принципа учета структуры дефекта и потенциальных возможностей ребенка, «зоны ближайшего развития», то есть учет способностей ребенка, которая имеет любую структуру дефекта, а в процессе сотрудничества с взрослыми ребенок может осваивать и усваивать новые способы действий. Определено, что в отличие от большинства коррекционных методик, арт-терапия использует «язык» визуальной и пластической экспрессии, что особенно актуально в работе с детьми, имеющими нарушения в развитии и для них невербальная экспрессия является более естественной, поэтому цель арт-терапии заключается в коррекционной и терапевтической воздействия искусства на ребенка и проявляется в перестройке психотравмирующей ситуации с помощью музыки, живописи, сказок, кукол, драмы, выводе чувств и переживаний через художественно-творческую деятельность.

Ключевые слова: учитель-дефектолог, коррекционно-педагогическая деятельность, коррекция, арт-терапия виды арт-терапии, дети с нарушениями психофизического развития.

Demchenko I., Bilan V. Corrective Opportunities of the Use of Art Therapy Methods in a Teacher-Defectologist's Work

The article defines corrective opportunities of the use of art therapy methods in the work of a teacher-defectologist; the forms and methods of art and remedial work with children who have mental and physical disorders are proved; it is also established that one of the directions in the corrective work of a defectologist includes art therapy which is based on describing a human as an artistic personality. This individual due to some reasons is abridged by physical and mental disorders. There have been described basic factors of the art therapy method's influence on the harmonizing process of children with special educational needs and the process of their integration into society. The factors are determined by the reasons: lesson system; the humanistic principle of art and remedial process that shows the necessity of harmonic correlation of society aim and a personality, the orientation of art and remedial process on personal child's abilities, his interests and needs; the union of diagnostics and correction which reflect the whole process of art and remedial help in the process of child's development. The attention is paid to the art and remedial work to be based on the principle when the structure of a defect and potential abilities of a child are taken into account. Here 'the zone of the nearest development' is meant that is understood as a considering of child's skills having any structure of a defect and in the process of cooperation with an older child may gain and digest new ways of actions. It is obvious that to contrast to most of corrective methods, art therapy uses 'the language' of visual and plastic expression. It is peculiarly vital while working with children who have defects in their development, thus non-verbal expression is more natural for them. It shows the aim of art therapy – corrective and remedial influence of art on a child and is shown in the rebuilding of mental and traumatic situation with the help of music, art, fairy tales, dolls, dramas, the expression of feelings and emotions via fictional and artistic activity.

Keywords: teacher-defectologist, corrective and pedagogical activity, correction, art therapy, types of art therapy, children with mental and physical disorders.